

BILDER UTAN SLUMP

foto

STEPHEN SHORE

Det ser så enkelt ut. En korsning någonstans i USA, några bilar står parkerade utmed gatan och vid rödljusen väntar några på grönt. Det är en kväll i augusti och solen håller på att gå ned. En helt vanlig dag, en helt vanlig situation. Men ändå helt revolutionerande.

text _____ **Carl Undéhn** foto _____ **Stephen Shore**

VAD ÄR ETT BRA MOTIV för ett fotografi? Det är ingen enkel sak att svara på. Med sina bildserier av vardagliga miljöer i amerikanska småstäder lyckades Stephen Shore i alla fall tänja på begreppet.

Mellan 1972 och 1981 reste Stephen Shore kors och tvärs genom USA och fotograferade. Men till skillnad från den vanliga turisten riktade han inte kameran mot monument och berömda landmärken. I stället fotograferade han motellrummet där han bodde, parkeringsplatsen utanför och omeletten han åt till frukost.

Det är tekniska mästerverk som med en oerhörd detaljrikedom visar upp amerikanska småstäder och de storslagna landskapen däremellan. Men de innehåller varken särskilda händelser eller viktiga platser. Det är gator och hus, parkeringar och rum i städer som Twin Falls, Redfield eller Ironwood. Resorna resulterade i »American Surfaces« och »Uncommon Places« – böcker som i mycket kommit att forma bilden av den moderna fotokonsten i dag.

Men redan innan den första resan 1972 hade den unge Stephen Shore gjort en blyxtkarriär i hemstaden New Yorks kräsna konstscen.

Som fjortonåring sålde han tre bilder till Museum of Modern Art, tre år senare blev han inbjuden av Andy Warhol att fotografera livet i hans legendariska studio The Factory. Det hela kulminerade 1971 då han som andra levande fotograf fick äran att ställa ut på Metropolitan Museum of Art i New York.

Stephen Shore hade då just hunnit fylla 24 år.

Med framgången kommer också förväntningar, något som ofta bryter ned en ung konstnär. Dock inte Stephen Shore.

– Visst var jag chockad över allt som hände. Jag menar, att ställa ut på »The Met« är ju något alla drömmer om, säger han när jag träffar

I STÄLLET FÖR ATT LÅTA BERÖMMELSEN STRESSA MIG TOG JAG DET LUGNT. JAG BEHÖVDE JU INTE BEVISA MER OCH KUNDE GÖRA VAD JAG VILLE. *Stephen Shore*

honom i Düsseldorf där han befinner sig för att öppna en utställning och ta emot ett pris. Att han är just där är heller ingen slump. Paret Bernd och Hilla Becher, som 2004 tilldelades Hasselbladpriset, undervisade vid den inflytelserika fotoskolan i Düsseldorf och använde då gärna Stephen Shores bilder. Bland eleverna finns i dag stora namn som Andreas Gursky, Thomas Struth och flera andra som hämtat mycket inspiration från »Uncommon Places«.

Klädd som en amerikansk professor i gröna manchesterbyxor och brun kavaj berättar Stephen Shore med lugn och eftertänksam röst om hur han hanterade sin framgång.

– Istället för att låta berömmelsen stressa mig tog jag det lugnt. Jag behövde ju inte bevisa mer och kunde göra vad jag ville. Så egentligen var det väldigt befriande.

Friheten använde han till att gå sin egen väg och bryta mot rådande konventioner inom konstvärlden. En brytning som för Stephen Shores del innebar att börja fotografera i färg.

– Fram till min utställning på »The Met« jobbade jag bara i svartvitt, precis som alla andra. Konstfoto skulle vara i svartvitt.

Kommersiell färgfilm har funnits sedan 1930-talet. Men i början på 1970-talet dominerade ännu svartvitt på galleriernas väggar. Färg ansågs vulgärt och förpassades till amatörers fotoalbum och semesterbilder.

– Det var ingen protest mot konstvärlden från min sida. Men jag ville att mina bilder skulle visa en mer naturlig återgivning av verkligheten. Så jag började jobba i färg för det är ju ändå så jag upplever världen kring mig.

JAG VILLE HA EN SÅ LITEN KAMERA SOM MÖJLIGT FÖR ATT INTE LÅTA DEN STÖRA MIG ELLER PÅVERKA PERSONERNA JAG FOTOGRAFERADE. SÅ JAG VALDE ROLLEI 35, FÖREGÅNGAREN TILL DAGENS KOMPAKTKAMEROR. *Stephen Shore*

Det låter självklart i dag, men var för tiden revolutionerande tankar. Tillsammans med andra pionjärer som William Egglestone, Joel Sternfeld och Joel Meyerowitz skulle Stephen Shore vara med och skapa det som kallas »New Color Photography«. Denna amerikanska rörelse gick in för att avbilda vardagen på ett naturligt sätt och göra det i färg.

1972 gav sig Stephen Shore ut på sin första resa genom USA. Med sig hade han en småbildskamera och massor av vanlig Kodakfilm.

– Jag ville ha en så liten kamera som möjligt för att inte låta den störa mig eller påverka personerna jag fotograferade. Så jag valde Rollei 35, föregångaren till dagens kompaktkameror.

Under resan fotograferade han alla han mötte, alla sängar han sov i, allt han åt och mängder av de vägar och hus han passerade. Resultatet blev serien »American Surfaces«, en bilddagbok av en ung mans vardag på en resa genom USA. Boken är fylld av ögonblick och detaljer; en man bakom kassan på en bensinmack, en smutsig säng på ett motell, ett kylskåp hemma hos någon.

MEN ALL INFORMATION GÖR OCKSÅ ATT FOTOGRAFEN FÅR MER ATT TÄNKA PÅ. EN STORFORMATSKAMERA PÅ STATIV STIMULERAR DIG TILL ATT FATTA BESLUT OCH FUNDERA NOGA KRING BILDENS UTSNITT. *Stephen Shore*

– Jag ville fota allt och alla och ge det en känsla av spontanitet. Det var anledningen till att jag fotade i färg och framkallade alla bilder på ett Kodaklabb. Det gjorde bara turister på den tiden.

Det direkta bildspråket och de vardagliga motiven i »American Surfaces« påminner om William Egglestones arbeten från ungefär samma tid. Det var för tiden något nytt, men också ett bildspråk som i mångas ögon påminner om en amatörs verk.

– Skillnaden ligger i att en amatör aldrig skulle fotografera ett vardagsrum. Egglestone och många andras styrka ligger i att se motiv i vardagliga situationer, invänder han och påpekar att han under arbetet visste vad han ville och planerade allt i minsta detalj.

– Bilderna ser ut som snapshots, det var också tanken. Men allt är nog genomtänkt. Det fanns ingen slump i arbetet med »American Surfaces«.

Det var också viktigt att bilderna skulle återspegla hur vi ser på världen genom våra ögon. Därför bröt han medvetet mot alla regler om bildkomposition.

– Du känner till det gyllene snittet, att dela upp bilden i tredjedelar. Men så upplever vi inte världen. Den vi talar med eller det vi gör är centrerat och därför placerade jag medvetet objekten mitt i bilden.

Genomtänkt eller inte, »American Surfaces« togs emot med ljummen kritik. Att boken i dag är en klassiker och en föregångare till hela »point and shoot«-estetiken gick inte att förutse då. Framför allt kritiserades den tekniska kvalitén på bilderna som inte gick att förstora utan att bli gryniga.

Men Stephen Shore hade fått blodad tand och ville fortsätta utforska vardagen. Om »American Surfaces« var hans brytpunkt mot nya marker så var nästa projekt hans mästerverk: »Uncommon Places«.

Han gav sig återigen ut på vägarna, den här gången utrustad med storformatskamera och stativ. Under sju års tid reste han genom USA och Kanada. Han stannade i små städer, fotograferade deras huvudgata, en bensinmack, ett bostadshus eller som oftast: en korsning. Alltid med exakt plats och datum nedtecknat vilket också skulle bli bildens titel.

Idén var densamma som när han gjorde »American Surfaces« men projektet förfinades på alla punkter. Beslutet att arbeta med storformat kom också att kraftigt påverka både bilderna och hans arbetssätt.

– Tidigare kunde jag rikta kameran mot min frukost, trycka av och äta. Med en storformatskamera tog det 20 minuter innan bilden var tagen och då var min omelett kall sedan länge.

Det långsamma arbetssättet gjorde också att motiven blev mer stilla. Färre porträtt och mer arkitektur. Men detta var för Stephen Shore ingen begränsning, tvärtom. Det fick honom att fundera och ytterligare utveckla sina idéer om bildkomposition.

– Ett negativ på 8x10 tum (20x25 cm) rymmer en enorm mängd information. Under de få sekunder som det exponeras samlas allt där, det blir en liten värld i bilden. Jag insåg att jag inte längre behövde gå nära ett objekt för att visa det. Tvärtom, jag kunde ta flera steg bakåt och få med det jag ville plus mycket mer.

**JAG VILLE FOTA ALLT OCH ALLA OCH GE
DET EN KÄNSLA AV SPONTANITET. DET
VAR ANLEDNINGEN TILL JAG ATT FOTADE
I FÄRG OCH FRAMKALLADE ALLA BILDER
PÅ ETT KODAKLABB. DET GJORDE BARA
TURISTER PÅ DEN TIDEN.** *Stephen Shore*

Negativet har registrerat ett ögonblick, men rymmer så mycket att betraktaren kan sitta i flera minuter och ständigt hitta nya detaljer. Detta är något han kallar för »surreal density» – överklig densitet. Kombinerat med ett perfekt utsnitt ger det ett nästan tredimensionellt intryck.

– Men all information gör också att fotografen får mer att tänka på. En storformatskamera på stativ stimulerar dig till att fatta beslut och fundera noga kring bildens utsnitt.

För Stephen Shores del innebär det att inget kan lämnas åt slumpen. Allt som finns i hans bilder är där av en anledning.

– Under hela tiden med »Uncommon Places» arbetade jag med det här. Det var en sorts problemlösning: Hur lite av den här parkerade bilen kan jag ha med i bild för att ändå ge intrycket av att där står en bil? Räcker det med ett halvt däck?

1981 kände han att projektet inte gick att ta längre. Han hade löst alla problem han kunde och ville inte upprepa sig själv. Utifrån hundratals negativ valdes 40 bilder ut som 1982 hamnade i »Uncommon Places». Under arbetet med boken, som i dag räknas till klassikerna inom landskaps- och arkitekturfotografi, skulle Stephen Shore inte bara korsa den amerikanska kontinenten otaliga gånger. Under resans gång bidrog han också till att förändra synen på vad som är ett motiv, få nya generationer att upptäcka storformat och ta in färg i fotografins finrum. —

STEPHEN SHORE

FOTO: CARL LINDEN

Född | New York 1947.

Övrigt Som sexåring fick han en mörkrumsutrustning av en släkting och började förstora bilder från familjens negativ. Tre år senare fick han sin första kamera. Som 17-åring skolkade han från skolan och fotograferade livet i Andy Warhols studio The Factory. Hans bilder av amerikanska städer och landskap räknas i dag som klassiker och har inspirerat stora fotografer som Andreas Gursky.

Stephen Shore undervisar i dag i storformatsfotografi vid skolan BARD norr om New York.

